

**PROGRAM MERYTORYCZNY
KONKURSU POLONISTYCZNEGO DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH
WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO
w roku szkolnym 2016/2017**

I. CELE KONKURSU

- rozbudzanie ciekawości poznawczej i twórczego myślenia uczniów,
- rozwijanie umiejętności samokształcenia i docierania do informacji,
- doskonalenie umiejętności świadomego odbioru tekstów kultury,
- rozwijanie umiejętności wykorzystywania wiedzy o literaturze, kulturze i języku w analizie i interpretacji tekstów kultury,
- rozwijanie świadomości językowej oraz kultury języka,
- doskonalenie umiejętności redagowania różnych form wypowiedzi pisemnych.

II. WYMAGANIA KONKURSU

Na wszystkich etapach eliminacji konkursowych uczestnicy powinni wykazać się wiadomościami i umiejętnościami opisanymi w wymaganiach ogólnych i szczegółowych podstawy programowej kształcenia ogólnego w części dotyczącej przedmiotu język polski na I i II etapie edukacyjnym, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 30 sierpnia 2012 r., poz. 977), tj:

1. W zakresie **odbioru wypowiedzi i wykorzystania zawartych w nich informacji** uczniowie winni wykazać się umiejętnością:
  - sprawnego cichego czytania i rozumienia tekstów kultury;
  - określania tematu i głównej myśli tekstu;
  - identyfikowania nadawcy i odbiorcy wypowiedzi (autora, narratora, czytelnika, słuchacza);
  - identyfikowania wypowiedzi jako tekstu informacyjnego, literackiego, reklamowego;
  - rozpoznawania form gatunkowych (zaproszenia, życzenia i gratulacji, listu, zawiadomienia i ogłoszenia, instrukcji, w tym przepisu, notatki do kroniki);
  - odróżniania zawartych w tekście ważnych informacji od informacji drugorzędnych;
  - wyszukiwania w tekście informacji wyrażonych wprost i pośrednio (ukrytych);
  - rozumienia dosłownego i przenośnego znaczenia wyrazów w wypowiedzi;
  - wyciągania wniosków wynikających z przesłanek zawartych w tekście (w tym rozpoznawania w nim prawdy lub fałszu);
  - dostrzegania relacji między częściami składowymi wypowiedzi (tytułem, wstępem, rozwinięciem, zakończeniem, akapitami);
  - posługiwania się kategoriami czasu i przestrzeni w celu porządkowania wydarzeń: sytuowania ich w przestrzeni, umieszczania dat w przedziałach czasowych, porządkowania wydarzeń w kolejności chronologicznej;
  - korzystania z informacji zawartych w encyklopedii, słowniku ortograficznym, słowniku języka polskiego, słowniku wyrazów bliskoznacznych.

2. W zakresie **analizy i interpretacji tekstów kultury** uczniowie winni wykazać się umiejętnością:
- zaznaczania w tekście literackim wybranych fragmentów;
  - wypowiedzania się na temat poznanych tekstów kultury;
  - nazywania swoich reakcji czytelniczych (np. wrażeń, emocji);
  - określania czasu i miejsca akcji;
  - wskazywania głównych bohaterów;
  - omawiania akcji, wyodrębnienia wątków i wydarzeń;
  - odróżniania fikcji artystycznej od rzeczywistości;
  - odróżniania realizmu od fantastyki;
  - charakteryzowania i oceniania bohaterów;
  - konfrontowania sytuacji bohaterów z własnymi doświadczeniami;
  - rozpoznawania przyczyn i skutków wydarzeń i zjawisk;
  - wyrażania swojego stosunku do postaci;
  - dostrzegania swoistości artystycznej dzieła;
  - rozpoznawania w tekście literackim: porównania, przenośni, epitetu, wyrazu dźwiękonaśladowczego i objaśniania ich roli;
  - rozpoznawania: wersu, zwrotki (strofy), rymu, rytmu, refrenu; odróżniania wiersza rymowanego i nierymowanego (białego);
  - formułowania pytań do tekstu;
  - wyodrębniania elementów składających się na widowisko teatralne (gry aktorskiej, reżyserii, dekoracji, charakteryzacji, kostiumów, rekwizytów);
  - wyodrębniania elementów dzieła filmowego i telewizyjnego (scenariusza, reżyserii, ujęcia, gry aktorskiej);
  - wskazywania cech charakterystycznych przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), nazywania ich tworzywa (ruchomych obrazów, warstwy dźwiękowej);
  - identyfikowania: opowiadania, powieści, baśni, legendy, mitu, bajki, fraszki, wiersza, przysłowia, komiksu;
  - odbierania tekstów kultury na poziomie dosłownym i przenośnym;
  - objaśniania morału bajki oraz samodzielnego formułowania przesłania baśni;
  - odczytywania wartości pozytywnych i ich przeciwieństw wpisanych w teksty kultury (np. przyjaźń – wrogość, miłość – nienawiść, prawda – kłamstwo, wierność – zdrada).
3. W zakresie **świadomości językowej** uczniowie winni wykazać się umiejętnością:
- dostrzegania różnic pomiędzy literą i głoską;
  - dzielenia wyrazów na sylaby;
  - oddzielania wyrazów w zdaniu, zdania w tekście;
  - rozpoznawania podstawowych funkcji składniowych wyrazów użytych w wypowiedziach (podmiotu, orzeczenia, dopełnienia, przydawki, okolicznika);
  - rozpoznawania w tekście zdań pojedynczych nierozwiniętych i rozwiniętych, pojedynczych i złożonych (współrzędnie i podrzędnie), równoważników zdań – i rozumienia ich funkcji;
  - rozpoznawania w wypowiedziach podstawowych części mowy (rzeczownika, czasownika, przymiotnika, przysłowka, liczebnika, zaimka, przyimka, spójnika) i wskazywania różnic między nimi;

- rozpoznawania w tekście form przypadków, liczb, osób, czasów i rodzajów gramatycznych – rozumienia ich funkcji w wypowiedzi;
- rozróżniania i poprawnego zapisywania zdań oznajmujących, pytających i rozkazujących;
- przekształcania zdań złożonych w pojedyncze i odwrotnie, a także zdań w równoważniki zdań i odwrotnie – odpowiednio do przyjętego celu;
- stosowania poprawnych form gramatycznych wyrazów odmiennych;
- poprawnego stopniowania przymiotników i przysłówków i używania ich we właściwych kontekstach;
- wykorzystywania wiedzy o:
  - wymianie głosek w wyrazach pokrewnych oraz w tematach fleksyjnych wyrazów odmiennych,
  - różnicach w wymowie i pisowni samogłosek ustnych i nosowych, spółgłosek twardych i miękkich, dźwięcznych i bezdźwięcznych,
  - zapisie „nie” z rzeczownikami, przymiotnikami i czasownikami,
  - sposobach pisania nazw własnych i nazw pospolitych;
- poprawnego używania znaków interpunkcyjnych: kropki, przecinka, znaku zapytania, cudzysłowu, dwukropka, nawiasu, znaku wykrzyknika;
- operowanie słownictwem z określonych kręgów tematycznych (skoncentrowanym przede wszystkim wokół tematów: dom, rodzina, szkoła i nauka, środowisko przyrodnicze i społeczne).

4. W zakresie **tworzenia wypowiedzi** uczniowie winni wykazać się umiejętnością:

- redagowania na temat, ze świadomością celu i adresata wypowiedzi pisemnych w następujących formach gatunkowych: życzenia, zaproszenie, zawiadomienie, list prywatny i oficjalny, opowiadanie z dialogiem (twórcze i odtwórcze), pamiętnik i dziennik (pisane z perspektywy bohatera literackiego lub własnej), sprawozdanie (np. z wycieczki, z wydarzeń sportowych), opis postaci, przedmiotu, krajobrazu, ogłoszenie, prosta notatka;
- stosowania w wypowiedzi pisemnej odpowiedniej kompozycji i układu graficznego zgodnego z wymogami danej formy gatunkowej (w tym wydzielenia akapitów);
- umiejętnością celowego stosowania środków językowych (sprawnością stylistyczną)
- sporządzania planu odtwórczego wypowiedzi (ramowego i szczegółowego);
- wyróżniania części tekstu zgodnie z jego strukturą (akapit, tytuł);
- dobierania właściwych form komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych;
- zadawania pytań, udzielania odpowiedzi i prezentowania własnego zdania;
- stosowania formuł grzecznościowych;
- tworzenia spójnych tekstów na tematy związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury;
- dostosowywania sposobu wyrażania się do oficjalnej i nieoficjalnej sytuacji komunikacyjnej oraz do zamierzonego celu;
- świadomego posługiwania się różnymi formami językowymi;
- prezentowania i uzasadniania własnego zdania;
- dbania o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną.

Ponadto uczestników obowiązuje znajomość

- tekstów kultury wskazanych w programie;
- zagadnień omawianych w tekstach literatury pomocniczej.

oraz opanowanie umiejętności

- odróżniania faktów od opinii;
- wskazywania elementów perswazji i manipulacji (szczególnie w reklamie);
- wykorzystywania zdobytych informacji z różnych źródeł, takich jak: słownik frazeologiczny, słownik języka polskiego, słownik wyrazów obcych, słownik poprawnej polszczyzny;
- odróżniania tekstów poetyckich, prozatorskich i dramatycznych;
- uzasadniania, argumentowania, komentowania;
- dostrzegania językowych sposobów oddziaływania na odbiorcę;
- rozpoznawania motywów wędrownych, uosobienia, ożywienia;
- wykorzystywanie wiedzy o języku jako wyraz dbałości o kulturę słowa.

III. ZAKRES MERYTORYCZNY KONKURSU

TEMAT PRZEWODNI KONKURSU W ROKU SZKOLNYM 2016/2017 **PODRÓŻ NIEJEDNO MA IMIĘ**

TEKSTY KULTURY OBOWIĄZUJĄCE NA POSZCZEGÓLNYCH ETAPACH KONKURSU

ETAP I (szkolny)

Wymagane jest opanowanie umiejętności szczegółowych wskazanych w punkcie II Regulaminu Konkursu oraz znajomość następujących lektur

1. Robert Graves, *Mity starożytnej Grecji*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1972
lub Nathaniel Hawthorne, *Opowieści z zaczarowanego lasu*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1975 (także: Wydawnictwo Buka, Warszawa 2014)
lub Jan Parandowski, *Mitologia*, Wydawnictwo Puls, 1992 lub wydania późniejsze (część I Grecja, rozdziały: *Narodziny świata, Bogowie olimpijscy, Bogowie światła i powietrza, Bogowie ziemscy, Królestwo morza, Królestwo piekieł, Bóstwa doli i spraw ludzkich, Bohaterowie*)
2. Jan Parandowski, *Przygody Odyseusza*, Warszawa 1982 (lub późniejsze wydania)
3. Anna M. Komornicka, *Niść Ariadny, czyli po nitce do kłębka*, Warszawa 1989

ETAP II (rejonowy)

Wymagane jest opanowanie umiejętności szczegółowych wskazanych w punkcie II Regulaminu Konkursu, lektur z I etapu (szkolnego), a ponadto:

1. J.R.R. Tolkien, *Hobbit, czyli tam i z powrotem*, Wydawnictwo ISKRY, Warszawa 1960 (lub późniejsze wydania w tł. Marii Skibniewskiej)
2. Film *Władca pierścieni cz.1 Drużyna pierścienia* adaptacja filmowa powieści J.R.R. Tolkiena w reżyserii Petera Jacksona
3. Dowolny wybór baśni J. Ch. Andersena, Wilhelma i Jacoba Grimmów (w tym *Kopciuszek*)
4. Hanna Januszewska *Baśnie polskie*, Poznań 2009
lub dowolny wybór baśni polskich np. *U złotego źródła* wybór Stefania Wortman
5. Wybór bajek Ignacego Krasickiego, Juliana Tuwima, Jana Brzechwy.

ETAP III (wojewódzki)

Wymagane jest opanowanie umiejętności szczegółowych wskazanych w punkcie II Regulaminu

Konkursu, znajomość lektur z wcześniejszych etapów, a ponadto:

1. Liliana Fabiścińska, *Amor i porywacze duchów*. Warszawa 2006
2. Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książę*, Wydawnictwo MUZA SA, Warszawa 2015 (lub inne wydania w tł. Jana Szwykowskiego)
3. Film *Mały Książę* w reżyserii Marka Osborne'a, Francja 2015
4. Michael Ende, *Nie kończąca się historia*, Kraków: Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2010, 2014 (lub inne wydania w tł. Sławomira Błauta)

LITERATURA POMOCNICZA

1. Maria Nagajowa, *Sztuka dobrego pisania i mówienia*, Warszawa: Wydawnictwo Oświata, 2003
2. Zofia Anna Kłakówna, Krzysztof Wiatr, *Nowa sztuka pisania. Klasy 4-6 szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Edukacyjne, Kraków 2006
3. Janusz Bąk, *Słownictwo i frazeologia w ćwiczeniach*, Wydawnictwo Piątek Trzynastego, Łódź 2015
4. Anna Częścik, Józef Częścik, *Gramatyka, co z głowy nie umyka*, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2008;
5. Anna Częścik, Józef Częścik, *Interpunkcja, czyli przestankowanie, co w głowie zostanie*, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2011
6. Jan Miodek, *Ojczyzna polszczyzna dla uczniów*, Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, Gdańsk 1996
7. Aleksandra Behrendt, *Postacie biblijne i mitologiczne w języku*, Wydawnictwo BBNET 2014 (Rozdziały: *Związki frazeologiczne wywodzące się z kultury antyku*, *Bogowie mitologii antycznej* *Główni bogowie greccy i ich odpowiednicy rzymscy*, *Ważne postaci mitologiczne*)
8. *Informatory o sprawdzianie od roku szkolnego 2014/2015 zamieszczone na stronie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.* (www.cke.edu.pl zakładka *Sprawdzian w klasie VI*)
9. *Testy szóstoklasisty. Rozwiązania i wskazówki.* Nowa Era, Warszawa 2016.

INFORMACJA DLA UCZNIĄ DOTYCZĄCA WARUNKÓW KONKURSU

Na konkurs z języka polskiego uczeń przynosi ze sobą wyłącznie przybory do pisania: pióro lub długopis.

Podczas konkursu zabrania się wnoszenia na salę wszelkich urządzeń elektronicznych.